

26. listopadu 2014 Praha, fakulní kaple

Pavel Keřkovský

Písne: 118 Ó chvalte laskavého Pána; 433 Otče náš, milý Pane; 622 Zůstaň s námi, Pane, když se stmívá; 582 Toužíme v lásce žít.

Čtení: Př 29,18 Není-li žádného vidění, lid pustne,
ale blaze tomu, kdo zachovává Zákon.

Ž 111 Haleluja. Chválu vzdávám Hospodinu celým srdcem,
v kruhu přímých, v shromáždění...

Text pro kázání:

Žd 13,7 Mějte v paměti ty, kteří vás vedli a kázali vám slovo
Boží. Myslete na to, jak dovršili svůj život, a následujte
je ve víře!

Kázání:

Některí evangelíci se v průběhu minulých dvaceti let ptali: „Proč má naše církve tak dlouhý název - Českobratrská evangelická? Nestačilo by jen církve evangelická?“ Za tázáním se skrývala starost: Nebylo by lepší zbavit se břemena historie a zůstat jen u prosté evangelijní tradice? Historie se dnes mnohým lidem zdá nepotřebná, poznamenaná vášněmi nacionalismu a sociálních stereotypů.

Autor listu Žd neradí setrvávat jen u novozákonní tradice. Na jiném místě svého listu připomíná oblak svědků novozákonních i starozákonních. Připomíná tedy i vůdčí osobnosti dějin Izraele. Podobně evangelista Matouš a Lukáš připomínají rodokmen Ježíšův. Církevní společenství nemá zapomínat na předchůdce ve víře. Máme mít společnou paměť a připomínat si životní cíl víry našich předchůdců: „Mějte v paměti ty, kteří vás vedli a kázali vám slovo Boží. Myslete na to, jak dovršili svůj život, a následujte je ve víře!“

Zpěvem žalmu 118 a písní Otče náš, milý Pane, jsme zpřítomnili vyznání, které si oblíbili středověcí předchůdci ve víře. Většinu prastarých žalmických i husitských a bratrských písní zpíváme s chutí a porozuměním, prosíme a chválíme. Z některých si vybíráme jen některé sloky. a některé písně nezpíváme vůbec, jak je rok dlouhý, protože se s nimi teologicky neztotožňujeme. Považujeme však za normální, že zpíváme většinu písní Husových, Augustových, Lutherových, Komenského a dalších bratrských autorů, popř. písně pietistické i probuzenecké z 19. století.

Písním celkem bez problémů rozumíme, protože v něčem se člověk za staletí nezměnil. Změnila se technika, změnily přírodní vědy, změnila se medicína a farmacie a vznikly nové vědní obory. Změnila se filosofie i teologie. Člověk se však zřejmě příliš nezměnil ve svých morálních hodnotách a ideálech. Nestal se ani mravnějším ani mravně zkaženějším: stále považujeme za nejcennější přátelství, partnerskou lásku, mateřskou a otcovskou lásku – tak jako starověký člověk.

Navíc existují podivné hrozivé shody mezi některými zákony středověku a novověku: mezi antisemitskými-nacistickými, tedy norimberskými zákony z 20. století a křesťanskými výnosy IV. lateránu o Židech z roku 1215. Obojí jsou stejně rasistické, a ony středověké jsou o to hrozivější, že je vytvořili křesťané. Platily po celý středověk a někdy i déle.

Nezdá se, že by dnešní člověk intenzivněji miloval nebo intenzivněji nenáviděl, že by se méně bál člověka – nadřazeného nebo teroristy, rytíře či samuraje, že by méně pohrdal sociálně vyloučenými nebo snadněji vytvářel otevřená společenství či multikulturní porozumění. Nezdá se, že by měl větší vstřícnost vůči členům jiných náboženství, třeba vůči islámu. Středověcí lidé nebyli zbožnější než my dnes, kteří se vymlouváme na sekularizaci. Sociální otupělost některých středověkých vzdělaných věřících se projevovala tím, že upírali laikům kalich. Právě až Jakoubek s Husem a dalšími se pokusili o nápravu a proto – mezi jiným – obnovili vysluhování kalicha. Chtěli, abychom si uvědomili, že jsme se stali pro Krista vzácnými, že on nás obdarovává touto vzácností, jak zpíváme v jedné Husově písní.

Autor epištoly připomíná, že z života našich předchůdců si máme připomínat jen určité okamžiky, nikoli celý jejich život, zejména tedy: styl zvěstování, okamžiky důvěry Bohu, a završení života. To neznamená, že ze života Jana Husa máme připomínat jen kostnickou hranici, to by bylo nesmírně málo a skončili bychom v adoraci, oslavování člověka. My však máme předchůdce připomínat, nikoli je adorat. Máme vzít vážně jejich styl zvěstování, jejich zacílení života a jejich víru, důvěru – tedy vztah k Bohu – nejde o konfesi, víru, ale o jejich důvěru Bohu. Máme vzít vážně celou jejich spiritualitu, jak ji vytvářeli a jak ji žili na každý den, nejen v neděli při bohoslužbách, ale také ve sféře světské, občanské.

Naši čeští středověcí předchůdci ve víře vytvořili novou spiritualitu. Začali číst biblické perikopy, které připojeny k postilám. Z historie si připomínali okamžiky důvěry Bohu a odpovídali Bohu vytvářením nových duchovních písní, v nichž Boha prosili a přímo oslovovali. A tak to šlo dále i v následujících generacích – v Jednotě bratrské, která výrazně rozvinula duchovní zpěv. Důvěřovali Bohu, obraceli se k němu s prosbami i s chválením: „Otče náš, milý Pane“, popř. Pán Bůh je síla má: „Tváři své přede mnou, neskrývej, buď se mnou! Tys mé spomožení i vysvobození, Bože můj!“ Nevytvářeli jen písně didaktické. Tak se začal formovat nový typ spirituality, který jen velmi těžko můžeme opustit. Některé písně našich předchůdců prostě chceme zpívat stále a staly se součástí naší spirituality. Proto není důvod odstraňovat přiznání k našim předchůdcům z názvu naší církve. „Českokobratrství“ představuje určitý druh spirituality. Konečně Jednota bratrská se také přiznala k předchůdcům ve víře, proto začala zpívat starověké písně – žalmy (pod vlivem švýcarské reformace). Ale kromě toho si v Jednotě vytvořili nesmírně mnoho nových písní a tak setrvali v rozhovoru s Bohem.

Podobně my zpěvem i tvorbou nových písní odpovídáme na boží zavolání, stejně jako naši předchůdci ve víře. Proto si zazpíváme i jednu poměrně novou, která svědčí o naší důvěře i bezradnosti. Připojíme se k prosbě bezradných učedníků, jdoucích do Emauz: „Zůstaň s námi, Pane, když se stmívá.“ Budeme prosit o přítomnost Kristovu a jeho dar smíru: „Řekni: pokoj vám.“ Zpěvem budeme prosit, protože se nám asi také často zdá, že se nad našimi životy stmívá a náš den se nachyluje. Písně našich předchůdců ve víře odrážejí – o co jim šlo, odkazují také k jejich důvěře k Bohu, proto je možné jejich písně zpřítomňovat naším zpěvem.

Věrosvědč Konstantin v předmluvě k evangeliím připomíná, že bez biblického zakotvení člověk strádá: „...duše knih zbavená

zdá se být v člověku mrtvá.“

A dále čtenářům připomíná, že biblická slova se sestávají výzvou pro náš rozum, tzn. pro naše myšlení víry:

„Slyšte nyní svým rozumem,
slyšte všichni lidé slovanští,
slyšte Slovo, od Boha přišlo,
slovo, jež krmí lidské duše.“

V 17. století, v době pronásledování, se krmení a výživy duše chopil Komenský. Nabízí nejen „Praxis pietatis“, ale také Kancionál – vytištěný v Amsterdamu, který se stal jádrem pozdějších zpěvníků až dodnes. A navíc, tak jako husité chtěl nabídnout biblickou moudrost každému. Proto Komenský vytvořil zkrácenou verzi bible - tzv. Bibličku – Manuálík, Jádro celé biblí svaté. Podle jeho mínění vytvořil sumu všeho: co Bůh 1. k věření vyjevil, 2. k činění poručil a 3. k očekávání zaslíbil. Komenského práce nebyla marná. Zúročila se u tajných písmáků v 17. a 18. století. Za mnohé jmenujme před-tolerančního písmáka a kantora z Českomoravského vrchoviny Tomáše Jurena, a měli bychom jmenovat mnohé další, kteří působili v Orlických horách či na Valašsku – tam, kde později vznikly toleranční sbory. Alois Jirásek literárně ztvárnil písmákový typ věřícího v postavě Žalmana v F. L. Věkovi. Tento typ věřících tehdy existoval. Bylo jich poměrně hodně, jak dosvědčuje badatelka Edita Štěřfková, ač často nevíme, jak se všichni jmenovali. Někdy známe jen jejich literárně tradovaná jména.

Na Komenském i na tolerančních písmácích smíme sledovat, jak věřili a k čemu odkazovali. Biblické texty a mnohé písně – biblí inspirované, se staly základem „českokobratrské“ spirituality, popř. spirituality „moravských bratří“, jak svědčí zpěvník moravských bratří v Americe.

Jde tedy o spiritualitu, která se rozvíjí jen v kontextu společenství. Potvrzujeme ji jistě osobní modlitbou v soukromí, četbou Písmákova deníku, ale též každou návštěvou biblické hodiny pro mládež či pro dospělé, účastí na letním táboře pro děti. Katolíci mají růženec a společenství přímluvných modliteb. Evangelíci mají písně a Písmákův deník, popř. Hesla Jednoty a také biblické hodiny ve sboru. Část českobratrské mládeže měla svého času jako svou konfesi Novou píseň, popř. Svítá. Anglikáni, presbyteriáni, luteráni a další konfese mají již po staletí knihy modliteb a zpěvníky. Mají tedy podobné pomůcky a podobně strukturovanou spiritualitu jako my. Díky ní věřící vystoupili ze středověku do nového věku. Českobratrská duše proto nemusí být nahá, ale může být velmi sličně oděná liturgickou návazností – českobratrským způsobem.

Naši předchůdci ve víře nám nabízejí křesťanskou spiritualitu, inspirovanou biblickými texty a slovem Kristovým. Tímto teologickým nasměrováním a konáním se však nestali lidmi bezhříšnými a ve všem dokonalými. Toužili po daru božího odpuštění a smíření. Proto je tato spiritualita učinila společensky citlivými. Jejich spiritualita je přivedla k rozpoznání vin osobních i celospolečenských (Komenský se v Kšaftu kál za sociálně-společenské viny Jednoty). I další vyznávali svůj podíl na spravedlnostech i nespravedlnostech tohoto světa. Psali o tom v knihách, dopisech a někdy i písních. A tak i pozdější generace pocítovaly podíl na spravedlnostech i nespravedlnostech tohoto světa. Proto – posílení pokojem Kristovým – šířili pokoj pokojnými prostředky, tedy kázáním, traktáty, církevním tiskem i písněmi. Proto můžeme zpívat z Evangelického zpěvníku píseň 500: „...jen za tvé pomoci se zastanu vždy práva, a věrnost pravdě tvé nebude přítěží...však zcela stačí, když jen někdo pohrozí mi, a znovu upadám, má slabost vítězí.“

Máme šířit pokoj dopisy, nebo interpretací Zásad ČCE, popř. připomínáním prohlášení synodu, ale i vlastními články, rozhlasovými vstupy i peticemi určenými církevním i světským institucím. Předchůdci víry zvali k pokoji a spravedlnosti a to nejen sebe ale též druhé.

Nemáme duchovní vůdce minulosti slavít, ale připomínat plody jejich práce. Též dnes jde o společenský smír s těmi, kteří jsou dnes z naší společnosti vylučováni, a očekávají na vstřícné slovo i činy. Je také zřejmé, že v ČCE se touto spiritualitou skutečně žije. Proto některé celocírkevní sbírky jsou a budou určeny na diakonické účely třeba na Valašsku na sociálně vyloučené, na romské neziskovky a projekty. Jsme zapojeni do tradice, která se snaží překonat předsudky spirituální, liturgické i společenské i hospodářské. Jeden příklad za všechny: Jakoubek ze Stříbra nabídl cestu ke společenskému smíru s tehdy pronásledovanými Židy – v díle „Proti lichvě“ roku 1415. Někteří páni kališníci pak tento smír uskutečňovali na svých panských pozemcích. Je tedy možné zpřítomňovat teologickou citlivost našich předchůdců, která vede ke společenskému smíru, např. zcela konkrétně jej prožívají někteří evangelíci v Českém Brodě (Leccos).

Volání po smíru může a má nabýt institucionalizované podoby. Může vést konkrétně k ustavení celocírkevního faráře pro menšiny a sociálně vyloučené. Pražský konvent o těchto možnostech jednal, což představuje nadějně rozšíření zájmu církve o okolní svět.

Spiritualita s biblickými kořeny důvěřuje Bohu. Odpovídá na Boží zavelání chválou, písní i sociální citlivostí – milováním bližního. Jejím horizontem je osobní naděje, Hospodinova i Kristova zaslíbení, a díky nim též společenský smír mezi jedinci i mezi národy. A zejména k těmto závěrečným slovům zaslíbení se odvažují říci Amen.